

ної дисципліни, яка, в свою чергу, ущільнюється до простору окремого тексту, де вже не залишається місця для людини.

Таким чином, гармонійне співвідношення суб'єктної, творчої складової освітнього простору та його знаково-символічного компоненту забезпечує продуктивну основу для розвитку освіти, зокрема вищої. Якщо ж ця гармонія порушується, то відбувається деформація історично обумовлених вимірів простору освіти й, відповідно, набуває ваги екстенсивний шлях розвитку освітньої галузі, що видається неприпустимим у сучасних умовах активного поступу постіндустріальної цивілізації.

Список використаних джерел

1. Тороп П.Х. Проблема интекста / П.Х.Тороп // Текст в тексте. Труды по знаковым системам XIV. Ученые записки Тартуского гос. ун-та. – Тарту, 1981. – С. 33–44.
2. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения / Алексей Федорович Лосев. - М.: Мысль, 1978. – 623 с.
3. Вебер М. Избранные произведения / М.Вебер; [пер. с нем. Ю. Н. Давыдова] – М.: Прогресс, 1990. – 760 с.
4. Шнедельбах Г. Университет Гумбольда / Г.Шнедельбах // Логос. – №5–6. – 2002. – С.7–10
5. Отрега-и-Гассет Х. Миссия университета / Х.Отрега-и-Гассет; [пер. с исп. К. Н. Голубева]. – М.: Издат. дом ГУ ВШЭ, 2010. – 144 с.

Марченко Е.В. Генезис идеи университета в знаково-символическом измерении образовательного пространства

Новое понимание образования в постиндустриальном обществе требует философского переосмысления закономерностей развития образовательного пространства, глубокого изучения его архитектуры и особенностей конституирования его отдельных структурных элементов. Актуальным с этих позиций представляется исследование идеи университета в контексте гармонизации субъектного и знаково-символического измерения образовательного пространства.

Ключевые слова: образовательное пространство, университет, знаково-символическая реальность, текст, субъектное пространство.

Marchenko, O.V. The genesis of the idea of the University of symbolic dimension of educational space

A new understanding of education in post-industrial society requires a rethinking of the philosophical patterns of development of educational space, in-depth study of its architectonic features of the constitution and of its individual structural elements. Relevant to these positions is the study of ideas in the context of harmonization of the University of subjective and symbolic dimension of educational space.

Key words: educational space, university, symbolic and symbolic reality, text, subjective space.

Педагогічні основи становлення аксіологічної парадигми в освіті

Розглядаються питання про необхідність розробки теоретичних основ педагогічної аксіології як науки про цінності і ціннісні орієнтації вчителя, учнів, освітньої системи в цілому.

Ключові слова: педагогічна аксіологія, ціннісні орієнтації, система освіти, загальнолюдські цінності.

У сучасних умовах народжується нова галузь педагогіки – педагогічна аксіологія – наука про цінності освіти, їх природу, функції, структуру, взаємозв'язки. В керованому освітньому процесі ціннісні орієнтації виступають як об'єкт діяльності вихователя і самих вихованців. Звідси витікає, що розвиток аксіосфери вчителя, повне і органічне освоєння цінностей школярами є умовами оптимальності процесу етичного виховання як основи духовного розвитку особистості.

Система ціннісних орієнтацій особистості, що існує в певному соціокультурно-історичному контексті, є психолого-педагогічний гарант її стабільності і позитивної активності. Будь-яка деформація ціннісної системи, пов'язана з переглядом ідеалів, потреб, звичок, що проєктують відношення людини до самої себе і навколишнього світу, на якийсь час пригнічує в особистості конструктивний початок. Проте останнє розповсюджується не на всю структуру ціннісних орієнтацій, а лише на ті позиції, які пов'язані з сферами міжособистісних відносин і професійних обов'язків. У сфері ж духовно-онтологічного існування особистості спостерігається зворотне – гіперпродуктивність, що виражається в актуалізації широкого спектру цінностей: національних, загальнолюдських, релігійних, цивільних та ін. При цьому в ціннісному просторі особистості порушуються ієрархічні зв'язки і залежності між окремими орієнтаціями різних потреб і відносин, внаслідок чого виникає ціннісний конфлікт, який нерідко виявляється в невротичних реакціях і соціальній апатії.

Академік РАО З.Равкін розглядає можливості логіко-структурних основ побудови теорії освітніх цінностей як самостійній галузі педагогічних знань, Н.Нікандров один із перших у вітчизняній педагогічній науці проаналізував проблему цінностей освіти, проблеми ціннісних орієнтацій розглядали такі вчені як К.Абульханова-Славська, В.Зінченко, Б.Ліхачов, В.Сластьонін, М.Щетінін.

Для стабільного існування ціннісних орієнтацій в професійно-педагогічній сфері потрібна науково обґрунтована побудова системи формування аксіологічних основ особистості, що спирається на розроблені теоретичні основи педагогічної аксіології як науки про цінності і ціннісні орієнтації вчителя, учнів, освітньої системи в цілому. Оскільки освіта – це фундамен-

тальна основа і одне з джерел створення у вихованців реальних уявлень про справжні і уявні цінності людини в різних життєвих сферах, то розробка ціннісного каркаса освіти, системи пріоритетних цінностей, педагогічних технологій відповідної орієнтації є необхідним і значущим кроком на шляху вдосконалення системи освіти, розробки стратегії її розвитку.

У цьому процесі, на думку академіка РАО З.Равкіна [6, с. 143] слід мати на увазі історичність аксіологічних орієнтирів, здатність ціннісних позицій знаходити на новому витку цивілізаційного розвитку новий сенс. Підтвердженням цієї думки може служити спостереження за зміною змісту найбільш універсальних класичних цінностей.

Так, як вища цінність в епоху античності признавалася гармонійна, досконала в усіх відношеннях людина. Похідний від цієї цінності можна рахувати ціннісну категорію «краса», яка відображала, перш за все, оцінку особливого душевного і тілесного стану людини.

Під час епохи Відродження уявлення про людину було доповнене завдяки включенню в систему критеріїв ідеальної людини таких характеристик, як активність, творчість. Примітно, що в цей час ідеал людини як ціннісний орієнтир припускав яскраво виражену етичну характеристику. Таким доповненням стала категорія «добро». В епоху Просвітництва цінність людини була осмислена з позицій її унікальності та неповторності. Знаменита формула: людина – самоціль, а не засіб – була побудована на вірі в безмежні можливості людини, в її волю і розум. Ідеал людини в цей час визначався такими соціально-політичними цінностями, як рівність, справедливість, свобода. В новий і новітній час в рамках комуністичної доктрини класичне уявлення про людину як вищу цінність було доповнено класовим підходом: суспільним ідеалом стала людина, що бере участь в комуністичному будівництві.

Приведене міркування показує не тільки трансформацію цінностей в ході історичного розвитку, але і їх органічний взаємозв'язок і взаємообумовленість. Дійсно, вважає З.Равкін, цінності, що розуміються як мета, умова, основа розвитку освіти в цілому, взаємозв'язані між собою і утворюють фундамент педагогічної системи. Розглядаючи можливості логіко-структурних основ побудови теорії освітніх цінностей як самостійній галузі педагогічних знань, З.Равкін вказує на багатоаспектність теоретичного потенціалу когнітивного, гносеологічного, аналітико-синтетичного і емоційного плану аксіологічної сфери. У цьому процесі слід з урахуванням діалектичного взаємозв'язку визначати співвідношення національних і загальнолюдських цінностей. Крім того, з особливою ретельністю на основі системи критеріїв повинні бути відібрані аксіологічні пріоритети освітньої системи. Необхідним аксіологічним потенціалом, врахування якого особливо важливе, володіє творча спадщина видатних педагогів минулого і сьогодення. Опора на ідейні витoki оригінальних концепцій теоретиків і практиків педагогіки може бути фундаментом аксіологічної теорії освіти.

Одним з перших у вітчизняній педагогічній науці проблему цінностей освіти проаналізував академік РАО Н.Нікандров, пояснюючи звернення до педагогічної аксіології наявністю справжньої соціальної кризи, яка виражається перш за все в згасанні моральності в суспільстві, заміні духовних цінностей якимись сурогатами. Серед безлічі різноманітних цінностей Н.Нікандров виділяє дві основні групи; загальнолюдські і національні, діалектичний підхід до яких дозволяє побачити рівнозначність і взаємопереплетіння цих

аксіологічних орієнтирів. Визначаючи загальнолюдські цінності і з'ясовуючи їх роль в педагогічному процесі, Н.Нікандров бачить в них перш за все такі цінності, які розділяються більшістю людей і можуть бути етичною підставою для людської поведінки, сконцентрованою в системі моральних норм. Як загальнолюдські цінності може виступати і ідеал людини як стрижень фундаментальних цінностей – доброчинність.

Загальнолюдські цінності, розвиваючись і змінюючись в історії людства, створювали основи для самозбереження людства, передбачали зближення позицій різних груп людей, забезпечували врахування інтересів один одного і, затверджені на світових форумах, входили в документи як правила, принципи, важливі для всіх.

Тим часом вагомість національних цінностей обґрунтовується, по-перше, могутнім національним духовним корінням України, по-друге, тим, що на початку життя кожної людини повинні бути цінності пошани і любові в сім'ї, самотність культурних традицій, мови країни мешкання. Це духовний витік, що живить людину все життя. Як відзначає Н.Нікандров, з національних цінностей слід починати, не забуваючи про цінності загальнолюдські. Важливо підкреслити і ті національні цінності, які виділяються як вічні, властиві Україні: соборність, колективізм, щедрість душі, перевага духовних цінностей матеріальним, патріотизм і т. п.

Звертаючись до системи освіти, Н.Нікандров [5] пред'являє її ціннісну підставу, яка виражається в інтеріоризації цінностей вчення, пошана до себе і інших, відповідальність. Слід мати на увазі, що цінності пронизують всю систему освіти і, працюючи з учнями, виховуючи і навчаючи їх, ми передаємо цінності. Правда, не всі цінності однаково привабливі для учнів, тому в аксіологічному процесі можливі розбіжності. Проте вони тільки сприятимуть розвитку особистості, якщо пам'ятати слова Блаженного Августина: «У головному – єдність, в спірному – свобода, в усьому – любов».

На наш погляд, у вирішенні питань розвитку педагогічної системи важливо спиратися на такі ідеї Н.Нікандрова, в яких він підкреслює значення змістовного аспекту, тобто самого набору цінностей і вторинність цілей по відношенню до цінностей освіти.

Головним висновком, який цілком закономірний в сьогоденній освітній ситуації, може бути теза Н.Нікандрова про те, що шлях в майбутнє лежить через духовне утворення нашого суспільства, виховання молоді в душі традицій і цінностей.

При вивченні проблеми ціннісних орієнтацій виділяється перспективна точка зору К.Абульханової-Славської [1, с. 69], яка може підсилити педагогічну позицію в розгляді аксіологічної складової освіти. Ціннісні орієнтації в її трактуванні зв'язуються з основами стратегічного напрямку життя людини. К.Абульханова-Славська переконана в тому, що найважливішою справою життя кожної людини є визначення, вибір і реалізація цінностей. Причому мова йде про цінності самого високого рівня – духовні. А якщо взяти до уваги те, що ці цінності повинні придбати статус життєвих принципів, то їх реалізація і є базис життєвої стратегії. Тим часом, існує умова, без якої розвиток аксіологічної сфери особистості неможливий. Це наявність гармонії між свідомістю і відчуттями. Саме розвинені відчуття складають сенс життя людини і виступають основою для активних духовно-інтелектуальних пошуків. К.А. Абульханова-Славська розглядає цінність як сенс життя в широкому аспекті.

Цінності в концепції стратегії життя К.Абульханової–Славської – унікальний компонент системи, який є керівництвом до дії, виразом потреби в людяності, принципом духовності людини. Для того, щоб досягти досконалості в професійній діяльності важливо будувати життя відповідно до цінностей, вчитися їх переживати, психологічно привласнювати і вести пошук нових цінностей як двигуна життєвої стратегії.

Фундаментально проблема виховних цінностей розроблялася в творчості Б.Ліхачова [4,с.37], який проаналізував суть і основний зміст категорії «цінність», виявив їх джерела і запропонував оригінальну класифікацію цінностей виховної системи. З погляду академіка Б.Ліхачова виховні цінності – це духовні і матеріальні феномени, що позитивно впливають на людину через позитивні об'єктивні суспільні умови, обставини, відносини. Одним з важливих аспектів, що розшифровують суть виховних цінностей є наявність ідеалу особистості, сучасних уявлень про суть і призначення людини, які зумовлюють розвиток особистості. Принципово важливою є ідея Б.Ліхачова про те, що виховні цінності, «їх ідеальні феномени, складають духовну основу, базисний духовний компонент особистості, визначають суть її внутрішнього світу» [4,с.86]. Природно, що це духовне ядро особистості виявляється в спрямованості і світогляді людини, в його знаннях, уміннях і життєвій силі, яскраво виступаючи особистісною характеристикою в соціально обумовлених відносинах, діяльності і спілкуванні.

В ході дослідження проблеми цінностей Б.Ліхачов прийшов до висновку про наявність чотирьох основних інтеграційних джерел виховних цінностей: генетичного, індивідуально–особистісного; природного, соціумного, соціально–космічного. Перше джерело, що включає такі феномени, як інстинкти, психічні процеси, енергетичні ресурси організму, здатне, на думку Б.Ліхачова, продукувати виховні цінності волі до життя, любові, дбайливості, колективізму, гідності, врівноваженості. волелюбності, упевненості в собі та ін.

Найважливіше базисне джерело – природа породжує такі цінності, як людяність, відвертість, краса світу, захоплення, відповідальність. Головною цінністю соціуму, як одного з невичерпних аксіологічних джерел, є людина. Саме вона – природна і всеосяжна цінність, і вона виступає творцем виховних цінностей. Соціумне джерело дає імпульс розвитку матеріальних цінностей через сам факт свого реального існування і безпосереднього впливу на людину, що має велике значення в її житті. До матеріальних цінностей вчений відносить умови буття, матеріальні предмети (книги, зошити, ручки та ін.), в т.ч. матеріальні предмети, призначені для творчої, ігрової, спортивної діяльності. Матеріальні предмети володіють цінністю, оскільки сприяють залученню до діяльності, спілкування, розвивають особистість в інтелектуальному, етичному, емоційному відношенні.

Створюючи методологічну базу педагогічної аксіології, необхідно врахувати закони освіти і дії виховних цінностей, сформульовані Б.Ліхачовим:

- закон обов'язкової соціально–психологічної диференціації виховних цінностей як умови суспільного прогресу і соціальної адаптації людини;
- закон розквіту або занепаду цінностей відповідно до темпів і якості прогресивного еволюційного становлення або стагнації самого суспільства;
- закон стійкої залежності престижності, актуальності і популярності цінностей від об'єктивних потреб в різних областях суспільного життя, від відношення до тих або інших явищ, подій, професій в суспільній свідомості,

а також від пропаганди, маніпулювання свідомістю людей засобами масової комунікації;

- закон корінної зміни цінностей відповідно до нового характеру суспільних відносин;
- закон психологічної і історичної спадкоємності в суспільній свідомості і педагогічній діяльності;
- закон руху, переміщення в суспільстві представників різних верств і груп, носіїв конкретних цінностей з однієї соціальної верстви в іншу [4,с.22–34].

У цих законах яскраво відбивається причинно–наслідкова логіка розвитку і функціонування аксіологічних орієнтирів, їх поява, рух в соціальному просторі, зміна в зв'язку з особливостями історичного часу.

Аналіз джерел, що породжують цінності, осмислення специфіки ціннісної сфери з позицій тимчасової протяжності, якісних показників, місця у виховній системі і оптимальності дії, дозволив Б.Ліхачову створити оригінальну систему класифікації цінностей, виділивши вічні – загальнолюдські; скороминущі – конкретно–історичні; стійкі – ментальні, етнічні; індивідуально–особистісні і запозичені з інших культур. Такий підхід цілком виправданий і звертає нашу увагу на проблему повноти і всебічності фіксації системи цінностей.

Один з провідних дослідників проблеми підготовки педагогічних кадрів академік В.Сластьонін звертається до проблеми ціннісних орієнтацій вчителя [8]. Розглядаючи структуру особистості вчителя, його професійну самосвідомість, він виділяє пріоритетне положення професійно–ціннісних орієнтацій, визначаючи їх як стрижневе утворення особистості вчителя, системний компонент професійної культури, що детермінує готовність до освітньої діяльності відповідно до високих духовних цінностей, вірність гуманістичним ідеалам. Визначення професійно–педагогічних орієнтацій підкреслює їх головну характеристику – вибірковість відношення вчителя до професії, особистості вихованця.

Принципово важливо, що В.Сластьонін [8] пов'язує цінності педагогічної діяльності з можливістю задоволення матеріальних, духовних потреб вчителя і, виходячи з цього, класифікує цінності педагогічної діяльності таким чином:

- цінності, сприяючі затвердженню вчителя в суспільстві;
- цінності, що впливають на розвиток комунікативної культури;
- цінності, що ведуть до самовдосконалення;
- цінності самовираження;
- цінності, пов'язані з утилітарно–прагматичними запитами.

Інструментальні цінності – це свого роду способи досягнення цінностей–цілей, теоретичний і технологічний підходи до організації професійної освіти вчителя і його діяльності. До них відносяться суспільне визнання праці педагога, відповідність здібностей особистості характеру педагогічної діяльності, професійне зростання та ін.

В контексті нашого дослідження принципове значення має акцент на гуманістичний ідеал і гуманістичну природу цінностей педагогічної діяльності, які визначають сенс діяльності вчителя, призначення професії. На думку В.Сластьоніна, гуманістичні цінності складають фундамент професійно–педагогічної культури і включають цінності:

- загальнолюдські: людина, дитина, вчитель, творча індивідуальність;
- духовні: педагогічний досвід людини, педагогічні теорії, способи педагогічного мислення і др.;

- практичні; педагогічні технології, освітні системи, способи діяльності і др.;

- особистісні: педагогічні здібності, індивідуальні якості педагога, ідеали вчителя та ін.

В процесі інтеріоризації цих цінностей відбувається надзвичайно значущий поворот до вирішення питань розвитку особистості, творчості, доцільній комунікації з дорослими і дітьми, обміну духовними цінностями, професійної співпраці та ін. Це дозволяє достатньо точно збудувати стратегію сучасної педагогічної освіти і організувати підготовку вчителів школи на основі глибокого проникнення в суть духовних орієнтирів педагогічної праці.

Багато вчених, що працюють в площині освітніх цінностей, прагнуть визначити круг найбільш значущих і таких аксіологічних орієнтирів, що володіють унікальною силою дії на учасників педагогічного процесу. Звертаючись до «живого знання», аналізуючи секрети унікальної освітньої площини, В.Зінченко [2] переконаний, що аксіологічні орієнтири освіти повинні відповідати загальнолюдським цінностям. Для уточнення спектру ціннісних ліній вчений звертається до творчості В.Соловйова і його ціннісно-ієрархічної шкали, що включає цінності духовного, інтелектуального, соціального як віддзеркалення трьох основних областей людської діяльності. Цілом зрозуміло, що для освітньої системи це провідні цінності як для всієї сукупності компонентів, так і для індивідуумів, і саме система освіти повинна створити умови для їх досягнення, надати кожному можливість зіткнення з унікальними ціннісними опорами. Проте названа тріада (духовне, інтелектуальне, соціальне) – це тільки початкова система координат, здатна розширюватися, визначатися. Джерел же продукування фундаментальних цінностей достатньо багато. Важливо відзначити, що В.Зінченко переконаний в тому, що головним суб'єктом цінностей, цілей і шляхів їх досягнення в сучасних умовах стає система освіти. Також вчений підкреслює особливу значущість власної ідентичності вчителя з наукою, культурою, етносом, з учнями, навчальним предметом. Система освіти, на думку В.Зінченко, стикаючись з багатообразним світом цінностей, вимушена трансформувати їх, заглиблювати, ставити цілі і пропонувати засоби освітньої діяльності. І найголовніше – перевести цінності в статус органічних, іманентних освіти. Головною цінністю системи освіти, на думку В.Зінченко, є її здатність відкрити, сформувати, зміцнити індивідуальні цінності освіти у своїх вихованців [2, с.11]. Так народжується безперервна лінія наближення до загальнолюдських цінностей, відбувається духовна робота нашої освіти. Розглядаючи цей процес і підкреслюючи його великий сенс, В.П. Зінченко затверджує найважливіший постулат аксіологічної педагогіки: сенс цінностей в освіті принципово відкритий. Це дозволяє бути освіті вільній, різноманітній, що у свою чергу є умовою її стійкості та стабільності.

Серед цінностей системи утворення В.Зінченко виділяє свободу, добро, знання, розуміння, мистецтво, пошану до особистості учня та ін. Особливе місце в системі цінностей займають духовні орієнтири, душа. Про союз школи з душею В.Зінченко говорить як про необхідний детермінант для *школи розуміння*, в якій взаємозв'язані пізнання, взаємопізнання і терпимість.

Цінності в педагогічній системі В.Зінченко живі, відкриті, сприяючі особистісному зростанню. Над ними, вважає вчений, треба постійно роздумувати. І чим глибше процес залучення до цінностей, тим доцільніше світ

освіти вводить людину в інші світи: світ знань, світ діяльності, світ відчуття, світ людини.

На наш погляд, дуже точно і глибоко на філософсько-педагогічній основі Н. Щуркова формулює само поняття «цінність». Це «те, що значуще для життя людини, той переважний об'єкт, присутність якого надає вплив на змістовний хід життя» [9, с.35]. Особливо значущою з педагогічної точки зору є характеристика цінності як світу «свободи, творчості, гри людських сил, автономії і незалежності від випадку, постійного духовного збагачення» [9, с.36]. У цих визначеннях можна виділити головні позиції, які затверджують цінність як «логічний центр» педагогічної теорії і практики: *вплив на змістовний хід життя людини, можливості духовного збагачення особистості; система свободи, творчості і гри людських сил*. В зв'язку з цим цілком доцільно вибудовується процес формування ціннісних відносин. Чинники, сприяючі цьому процесу, на які звертає увагу Н.Щуркова, це постійний ціннісний вибір (в т.ч. на прикладі альтернативних вирішень педагога); безпосереднє відтворення вихованцями ціннісних відносин у взаємодії з навколишньою реальністю; осмислення самим суб'єктом змісту, форм прояву і загального значення цінностей в житті людини.

Ціннісні витоки педагогічної діяльності присутні в багатьох освітніх системах педагогів російської школи (Т.Гончарова, В.Караковський, А.Кондратенков, М.Щетінін та ін.).

Одним з перших аксіологічні основи педагогічного процесу обґрунтував і активно ввів в життя освітньої установи доктор педагогічних наук, директор московської школи № 825 В.Караковський. Він вважав, що для педагога цінністю і основним об'єктом турботи є особистість школяра. Творення ж цієї особистості повинне відбуватися в процесі залучення до аксіологічних позицій високого загальнолюдського рівня. Це найголовніший шлях, що народжує в людині добрі відчуття і високоморальні потреби. В.Караковський буде свою роботу в загальноосвітній установі на основі концепції, ядром якої є наведені нижче цінності.

Земля – загальний будинок людства, який вступає в нову цивілізацію ХХІ століття.

Вітчизна – єдина, унікальна для кожної людини Батьківщина, дана йому долею.

Сім'я – початкова одиниця суспільства, природне середовище формування і існування особистості.

Праця – основа людського буття, що виражає соціальну суть людини.

Знання – результат різноманітної і, перш за все, творчої праці.

Культура – велике багатство, накопичене людством в духовній і матеріальній сферах життєдіяльності.

Мир – спокій і згода між людьми, народами, державами, головна умова існування землі і людства.

Людина – абсолютна цінність, «міра всіх речей», мета, засіб і результат виховання [3].

Система цих орієнтирів приваблива тим, що вона містить можливості для звернення до національних цінностей, оскільки одним з ведучих в ній виступає поняття «Вітчизна», а ряд таких цінностей, як «Праця», «Культура», «Мир», дозволяє заломлювати їх з урахуванням національних реалій. Але яку б систему цінностей не вибрала освітня система або не прийняв вчитель, процес духовного виховання слід будувати з урахуванням психологічних

закономірностей перекладу цих цінностей як суспільно значущих ідеалів в план особистісних сенсів людини, керівників його поведінкою.

Бажання виявити спектр ціннісних орієнтації педагога привело відомих дослідників освітньої сфери до переконання про головні пріоритетні позиції у вчительській справі. М.Щетинін всією своєю діяльністю довів, що головний предмет у викладанні будь-якого вчителя – сенс життя, справжнє людське щастя [8,с.107]. У зв'язку з цим в підставу ціннісної піраміди він пропонує помістити турботу про дитину, чесність вчителя.

А.Кондратенко вважає головними особистісними характеристиками вчителя, ціннісними орієнтирами його професійної діяльності «щедрість душі, любов і постійний інтерес до дітей, готовність віддавати всі свої сили їх розвитку» [7,с.27].

Таким чином, дослідницькі підходи провідних вчених–педагогів і практиків системи освіти обґрунтовують побудову основ нової педагогічної парадигми, в якій аксіологічний базис буде унікальною сполучною ланкою між теоретичними і практичними складовими науки. Ціннісні підстави дозволять подолати статично–описовий підхід в педагогіці і змістовно наповнити освітню сферу. Розробка основ педагогічної аксіології має на увазі виявлення природи і джерел цінностей, закономірностей їх функціонування, діалектики загальнолюдських і національних цінностей.

Нам представляється значущою позиція ведучих вчених по відношенню до ціннісних орієнтацій системи освіти. Цінності визначаються як стрижньове утворення особистості, системний компонент культури, вираз потреби в людяності. Слід врахувати і точку зору, що розглядає систему освіти як головний суб'єкт цінностей і шляхів їх досягнення. Очевидно, що в зв'язку з цим принципова відвертість системи освіти в ціннісній сфері, наявність ціннісного вибору, створення можливостей для відтворення ціннісних відносин, осмислення суті аксіологічних позицій, ціннісно–орієнтаційна діяльність – чинники розвитку ціннісної системи особистості. Функціонування духовних, інтелектуальних, соціальних цінностей в освіті дає можливість доцільно включати аксіологічні позиції в різні області людської діяльності.

В цілому ж розробка аксіологічної парадигми освіти дозволить визначити стратегію і перспективи розвитку педагогічної системи, розкрити потенціал і змістовне наповнення української освіти.

Список використаних джерел

1. Абульханова–Славская К.А. Деятельность и психология личности / К.А.Абульханова–Славская. – М.: Наука, 1980. – 335с.
2. Зинченко В.П. Образование, культура, сознание / В.П.Зинченко // Философия образования для XXI века. – М. – 1992. – С.101–128
3. Караковский В.А. Стать человеком. Общечеловеческие ценности – основа целостного учебно–воспитательного процесса / В.А.Караковский. – М.: Новая школа. – 1993. – 80с.
4. Лихачев Б.Т. Введение в теорию и историю воспитательных ценностей / Б.Т.Лихачев // Теоретико–исторический анализ воспитательных ценностей в России в XIX–XX века. – Самара. – 1997 – 84с.
5. Никандров Н.Д. Проблема ценностей в подготовке учителя / Н.Д.Никандров // Магистр. – 1994. – №6. – С.41–43.
6. Равкин З.И. Аксиология, приоритеты в сфере образования и воспитания / З.И.Равкин // История и современность. – М.: ИТОП РАО 1997. – 370с.

7. Славстенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе его профессиональной подготовки / В.А.Славстенин. – М.: Просвещение, 1976. – 256 с.

8. Щетинин М.П. Объять необъятное / М.П.Щетинин. – М.: Педагогика, 1986. – 176с.

9. Щуркова Н.Е. Практикум по педагогической технологи / Н.Е.Щуркова. – М.: Педагогическое общество России. – 1998. – 250с.

Калюжная Т.Г. Педагогические основы становления аксиологической парадигмы в образовании

Рассматриваются вопросы о необходимости разработки теоретических основ педагогической аксиологии как науки о ценностях и ценностных ориентациях учителя, учеников, образовательной системы в целом.

Ключевые слова: педагогическая аксиология, ценностные ориентации, система образования, общечеловеческие ценности.

Kaluzhna, T.G. The pedagogical foundations for creation of axiological paradigm in the sphere of education

Review of issues on the necessity to develop theoretical basics for the pedagogical axiology as a science on values and value systems of a teacher and pupils, as well as the educational system at large.

Key words: the pedagogical axiology, value systems, a system of education, human values.